

З. О. Луцишин

доктор економічних наук, професор, заслужений працівник освіти, академік АН ВШ України, помічник проректора з науково-педагогічної діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор кафедри міжнародних фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, професор Університету економіки та гуманітарних наук (WSEH) (Бельско-Бяла, Польща), Київ, Україна, zor_lu@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3972-5303>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОСТІ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Анотація. У нинішніх українських реаліях, з огляду на місце, значення та роль нашої держави у геоекономічному просторі з позицій економічної безпеки, гостро стоїть питання якісного забезпечення досліджень у галузі міжнародних економічних відносин, а отже, і підготовки науковців – дослідників у цій царині. У статті розглянуто передумови та обґрунтовано необхідність пошуку механізму удосконалення методики викладання, підвищення ефективності форм і методів навчання, досліджень на засадах міждисциплінарного підходу, пошуку, розроблення нових теорій. Проаналізовано ступеневий алгоритм підготовки/формування науковців, характерні особливості сучасного етапу наукового пошуку, середовища комунікації та співпраці, специфіку підготовки докторів філософії на базі компетентнісного підходу, проблеми термінологічної казуїстики, якість наукових публікацій та пошук актуальних тем, спрямованих на вирішення низки питань щодо підвищення конкурентоспроможності української науки в галузі міжнародних економічних відносин із практичним спрямуванням для зміцнення позицій України на геоекономічній шахівниці сьогодення.

Ключові слова: методологія дослідження, якість підготовки, науковці-дослідники, міждисциплінарність досліджень, міжнаукова інтеграція, академічна доброчесність, компетентності, міжнародні економічні відносини, економіст-міжнародник.

Рис. 7. Табл. 1. Літ. 13.

Zoriana Lutsyshyn

Dr. Sc. (Economics), Professor, Honored Education Worker of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, University of Economics and Humanities (WSEH) (Bielsko-Biala, Poland), Kyiv, Ukraine, zor_lu@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3972-5303>

CONCEPTUAL PROBLEMS OF THE DEVELOPMENT OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH IN THE FIELD OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Abstract. In the context of the current Ukrainian realities, given its place, the significance and role in the geo-economic space from the standpoint of economic security the issue of high-quality provision of research in the area of international economic relations and, consequently, training of scientists and researchers in this field is acute. The article discusses the prerequisites and substantiates the need to find a mechanism for improving teaching methods, enhancing the effectiveness of forms and methods of teaching and research based on an interdisciplinary approach, search and development of new theories. The step-by-step algorithm of training / formation of scientists, characteristic

features of the current stage of scientific research, communication and cooperation environment, specifics of training doctors of philosophy on the basis of competence approach is analyzed as well as the problems of terminological casuistry, quality of scientific publications, search for topical themes aimed at addressing a number of issues related to increasing the competitiveness of Ukrainian science in the area of international economic relations with a practical focus on strengthening Ukraine's position on the current geoeconomic chessboard. The purpose of the article is to study the prerequisites for reconfiguring the format of scientific research, enriching the research methodology, filling it with interdisciplinary tools.

Keywords: research methodology, quality of training, research scientists, interdisciplinarity of research, inter-scientific integration, academic honesty, competence, international economic relations, international economist.

JEL classification: I21, I23.

З. О. Луцишин

доктор экономических наук, профессор, заслуженный работник образования, академик АН ВШ Украины, помощник проректора по научно-педагогической деятельности Киевского национального университета имени Тараса Шевченко, профессор кафедры международных финансов Киевского национального экономического университета имени Вадима Гетьмана, профессор Университета экономики и гуманитарных наук (WSEH) (Бельско-Бяла, Польша), Киев, Украина

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОСТИ ИССЛЕДОВАНИЙ В ОБЛАСТИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ

Аннотация. В нынешних украинских реалиях, учитывая место, значение и роль нашего государства в геоэкономическом пространстве с позиций экономической безопасности, остро стоит вопрос качественного обеспечения исследований в области международных экономических отношений, а значит, и подготовки ученых – исследователей в данной области. В статье рассмотрены предпосылки и обоснована необходимость поиска механизма усовершенствования методики преподавания, повышения эффективности форм и методов обучения, исследований на основе междисциплинарного подхода, поиска, разработки новых теорий. Проанализированы ступенчатый алгоритм подготовки/формирования ученых, характерные особенности современного этапа научного поиска, среды коммуникации и сотрудничества, специфика подготовки докторов философии на базе компетентностного подхода, проблемы терминологической казуистики, качество научных публикаций и поиск актуальных тем, направленных на решение ряда вопросов повышения конкурентоспособности науки в области международных экономических отношений с практическим направлением для укрепления позиций Украины на геоэкономической шахматной доске.

Ключевые слова: методология исследования, качество подготовки, ученые-исследователи, междисциплинарность исследований, межнаучная интеграция, академическая честность, компетентность, международные экономические отношения, экономист-международник.

*...Завдання науки – насамперед побачити загадку, проблему,
парадокс там, де раніше їх ніхто не помічав.*

Карл Поппер

У нинішньому мінливому світі, який розвивається в умовах невизначеності, подальшої глобалізації, паралельного розвитку регіоналізації, кон-

вергенції та дивергенції, ренесансу держави на тлі універсалізації, стирання кордонів, інтенсивної цифровізації та технологізації, взаємозалежності, посилення взаємопов'язаності й економізації всіх сфер, важливого значення набуває процес підготовки висококласних, креативних науковців у галузі міжнародних економічних відносин.

Метою статті є дослідження передумов реконфігурації формату наукових досліджень, збагачення методології досліджень, наповнення її інструментарієм міждисциплінарного характеру.

Підготовка науковців-дослідників – це тривалий та копіткий процес, який починається ще зі шкільної освіти. Вчитель, котрий є висококласним професіоналом, глибоко обізнаним зі своїм предметом і дослідником за покликанням, прищеплює учням любов до пошуку, досліджень, висунення гіпотез та їх доведення чи спростування. У подальшому це продовжується вже у студентському житті – від здобуття освіти на освітніх рівнях (ОС) бакалавра, магістра та доктора філософії (PhD) до здобуття наукового ступеня доктора наук і впродовж усього життя для тих, для кого наука стала не просто професією, а сенсом і способом життя (рис. 1).

Рис. 1. Ступенева система підготовки науковців

Побудовано автором.

Нинішні умови розвитку (особливо після пандемії COVID-19), зростаюча економічна конкуренція, галузеве переформатування, реконфігурація світової економічної системи, фінансової зокрема, висувають виклики до України в частині визначення її місця, ролі й значення як повноправного суб'єкта геополітичних та гео економічних відносин. У період швидкоплинності та невідомості особливу вагу мають наукові дослідження, гіпотези, фундаментальні дослідження, моделювання, прогнозування кон'юнктурних трендів, тенденцій. Однак при цьому потребують перебудови та переосмислення принципи, філософія функціонування української наукової школи досліджень у галузі міжнародних економічних відносин. Необхідні усвідомлення зміни формату наукових досліджень, збагачення їх методології, наповнення її інструментарієм міждисциплінарного характеру. Тому актуальними є вдосконалення методики викладання (на освітніх рівнях підготовки науковців), підвищення ефективності форм і методів навчання, досліджень на засадах

міждисциплінарного підходу, пошуку, розроблення нових теорій. І, як свого часу зауважував К. Поппер, науковий зміст певної теорії є тим багатшим, чим більшою мірою вона дискусійна, відкрита для заперечення майбутнім досвідом [1]. Якщо теорія не містить суперечностей, наголошував він, її науковий зміст дорівнює нулю, а сама вона є догматичною.

Міжнаукова інтеграція і взаємопроникнення наук у сучасному суспільстві набувають дедалі більшої популярності, а міждисциплінарність стає головною особливістю сучасної науки – сфери діяльності людини, спрямованої на здобуття (*вироблення і систематизацію у вигляді теорій, гіпотез, законів природи або суспільства тощо*) **нових знань** про навколишній світ. **Основою науки** є збирання, оновлення, систематизація, критичний аналіз фактів, синтез нових знань або узагальнень, що описують досліджувані природні або суспільні явища та (або) дають змогу будувати причинно-наслідкові зв'язки між явищами і прогнозувати їх перебіг (рис. 2).

Міждисциплінарність у наукових дослідженнях – це насамперед поєднання, інкорпорування досягнень природничих і технічних наук, зокрема математичного моделювання, принципів і проявів фізики; соціогуманітарних, країнознавчих та ін. Нині “криза основ наукового знання поєднується з кризою основ знання філософського, причому перша і друга зливаються в онтологічну кризу реальності” [2, с. 255]. Передусім цією обставиною, як слушно зауважує А. С. Гальчинський [3, с. 150], пояснюється відсутність достатнього прогресу в методологічній базі аналізу. Брак фундаментальних узагальнень на рівні методології – суть проблеми. Зрештою, наука, не встигає за прискоренням світових трансформаційних процесів. Це призводить до очевидного – формування, за словами Е. Морена, “фундаментальної невизначеності”. “Рух плюс невизначеність” – саме такими параметрами характеризується новітня сучасність. На думку англійського вченого Т. Лоусона, “економічна теорія відчуває серйозну кризу в поясненні подій, що відбуваються в реальному світі, та у здійсненні аналізу, придатного для економічної політики” [4, с. 98].

У цьому контексті також можна провести аналогію з початком кризи суспільствознавства, якій передувала криза методологічних засад природничих наук, що у своїх фундаментальних узагальненнях ґрунтувалися на принципах ньютонівської механіки. При цьому очевидним є взаємозв'язок між кризою методологічних засад природничих наук і кризою суспільствознавства. Відповідно, такий взаємозв'язок має системні риси, а саме: суспільні науки в усі часи розбудовували свої базові методологічні узагальнення, спираючись на дані природознавства [3, с. 151].

Таку саму аналогію можна провести й щодо досліджень у царині міжнародних економічних відносин.

Не менш важливим є вимірювання, а радше оцінювання показників науковості кількісними чи якісними показниками. З цього приводу є доволі багато захищених дисертацій, опублікованих статей, можна довго дискутувати про ефективність розроблених, запропонованих методів, однак, на

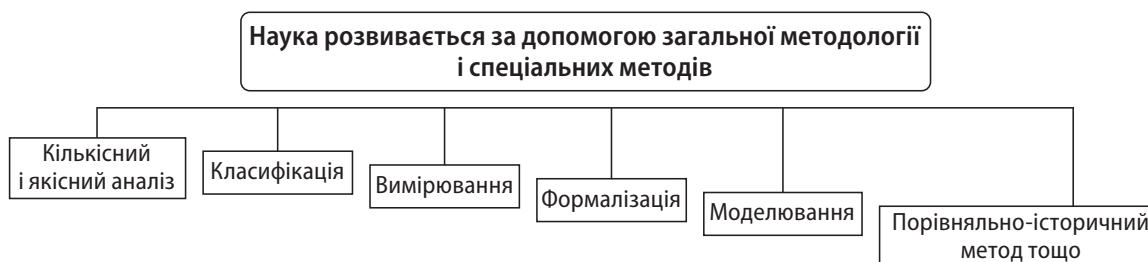

Рис. 2. Загальна методологія та спеціальні методи

Побудовано автором.

нашу думку, слід визнати, що, особливо для закладів вищої освіти, для підписання, продовження контракту, обрання на посаду, присвоєння вченого звання науково-педагогічному працівнику, ці показники часто перетворюються на гонитву за кількістю, а не якістю, набувають характеру змагальності. У цій гонитві ми вже давно забули, що не кожен висококласний викладач може бути висококласним науковцем і навпаки (за рідкісним винятком унікального поєднання). До чинників міжнародної конкурентоспроможності університету відносять:

- *концентрацію талантів* (професорів, дослідників, студентів);
- розвинуту інфраструктуру;
- *інтеграцію наукових досліджень і викладання*;
- *проривні дослідження, ефективні R&D*;
- академічну якість;
- диверсифіковану систему фінансування [5].

У нинішній час мінливості навчальних планів, швидкого виникнення і не менш швидкого зникнення нових, оновлених освітніх програм (освітньо-професійних, освітньо-наукових) викладач, у якого є від трьох до шести і більше навчальних дисциплін (усі нормативні документи дозволяють не більше п'яти), що змінюються через рік-два (зазвичай, аби ОП була конкурентнішою), не в змозі якісно виконувати навчальне навантаження і при цьому не менш якісно займатися наукою. Щоправда, у звітах ті самі кількісні показники зростають, але тема цієї дискусійної платформи показує, що наука, крім кількості, настійливо вимагає якості, а реалії місця і ролі України у світовій геополітичній та гео економічній архітектоніці доводять нагальність високоякісних наукових досліджень у галузі міжнародних економічних відносин.

Попри це, істотну роль відіграє термінологічний апарат, а радше *термінологічна казуїстика*, зокрема засилля англіцизмів, на кшталт: “драйвер” економіки, “економічний “інтеледженс” сучасної міжнародної економіки” та ін., котрі аж ніяк не демонструють глибинність знань дослідника предметної області.

Окрім того, важливе значення мають: *пошук актуальних наукових тем; взаємозв'язок науки і практики; зацікавленість роботодавців, бізнесу, держави у наукових дослідженнях у галузі міжнародних економічних відносин;*

наявність потужного наукового вітчизняного журналу (україно- та англо-мовного), який би входив до міжнародної наукометричної бази Scopus чи Web of Science Core Collection (рис. 3).

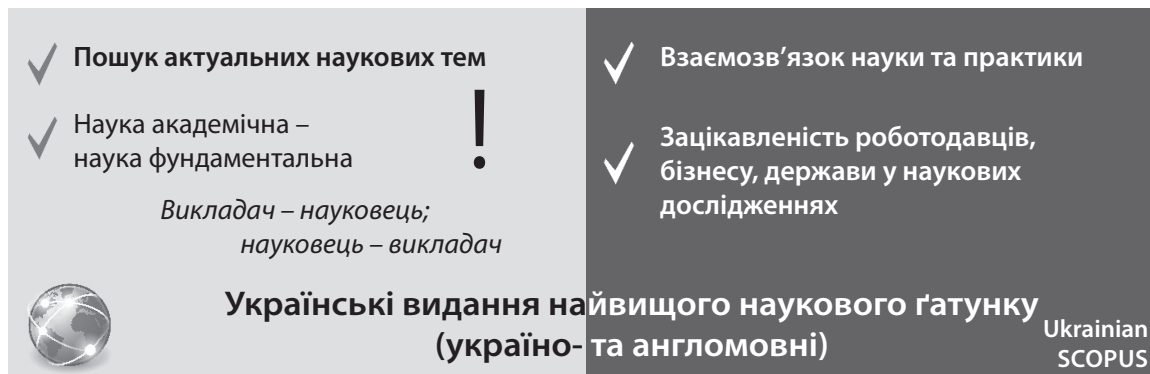

Рис. 3. Чинники конкурентоспроможності університетів

Побудовано автором.

Не менш важливим при цьому є вміння працювати, здійснювати комунікацію в командах – міжкафедральних, міжсекторальних, міжвузівських, міжнародних та ін., брати участь у тематичних дослідженнях міжнародних дослідних груп (рис. 4). Усе це зумовлює потребу в:

- результативних якісних змінах наукового середовища;
- зміні принципу першості, вищості когось (однієї наукової школи, однієї наукової інституції над іншою і т. ін.) на принцип конкурентності (дослідника – команди дослідників – інституції(й)), конструктивної науково-дослідної співпраці;
- новітній філософії наукової комунікації та роботи в науково-дослідній команді як односторонніх, так і супротивників, опонентів, згодних і тих, що сумніваються чи піддають критиці;
- новітній методології підготовки наукових кадрів;

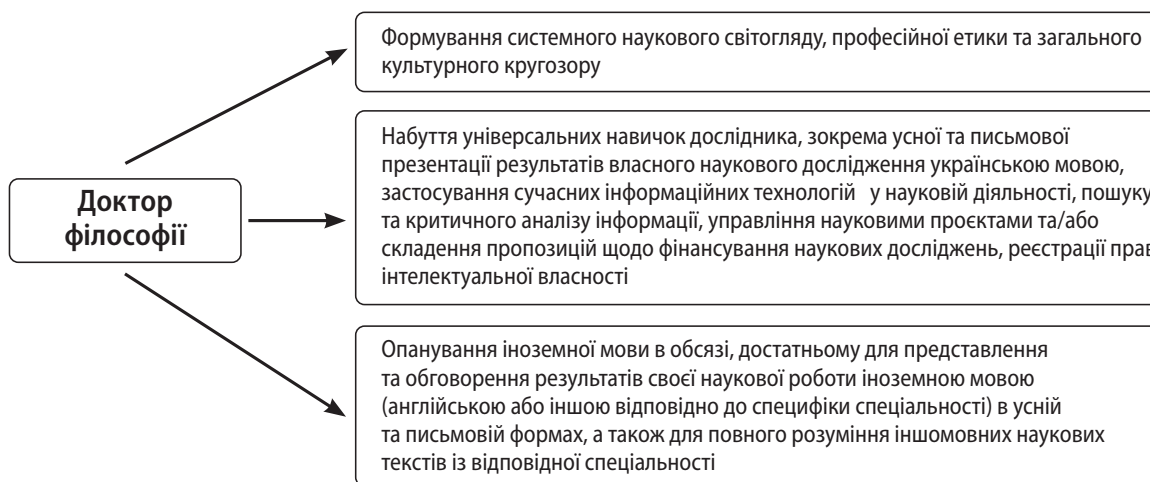

Рис. 4. Середовище наукової комунікації та співпраці

Побудовано автором.

- піднятті на державному рівні статусу науковця, престижності наукових досліджень;
- дотриманні наукової, академічної доброчесності;
- підвищенні якості наукових досліджень;
- існуванні єдиного наукового координаційного Центру, інституції (під егідою Академії наук, спільно з Академією наук та провідними вітчизняними й міжнародними ЗВО) з проблем наукових досліджень у сфері міжнародних економічних відносин;
- формуванні навичок міжнародного наукового співробітництва.

Викладене висуває нові вимоги до підготовки наукових кадрів. Згідно із Законом України “Про вищу освіту” (2014 р.) [6] підготовка науковців-дослідників здійснюється на другому (магістерському) та третьому (доктор філософії PhD) рівнях здобуття освіти за науково-освітніми програмами. Підготовка фахівців за спеціальністю 292 “Міжнародні економічні відносини” здійснюється у 73 ЗВО України [7]. У 48 ЗВО провадиться підготовка фахівців освітнього рівня “магістр” за 112 ОП [8; 9]. За даними бази [9], на вступну кампанію 2021 р. лише один ЗВО – НУ “Львівська політехніка” – сформував пропозицію набору на *освітньо-наукову програму* ОС “Магістр”, інші ЗВО приймають на *освітньо-професійні програми* ОС “Магістр”.

Для спеціальностей у галузях знань 03 “Гуманітарні науки” та 05 “Соціальні та поведінкові науки”, 08 “Право”, 25 “Воєнні науки, національна безпека державного кордону”, 28 “Публічне управління та адміністрування”, 29 “Міжнародні відносини” перелік спеціальних (фахових, предметних) компетентностей обов’язково повинен визначати вимоги з питань європейської та євроатлантичної інтеграції

Рис. 5. Перелік загальних компетентностей освітнього рівня доктора філософії

Побудовано за: Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>; Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 № 584. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-unesennya-zmin-do-metodichnih-rekomendacij-shodo-rozroblenniyastandardiv-vishoyi-osviti-1> (дата звернення – 7.10.2021); Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/print>.

З 2016 р. підготовка науковців на третьому освітньому рівні (доктор філософії PhD) здійснюється на базі нової методології, яка містить і освітню компоненту. Загальний обсяг ОП (усіх компонентів з усіх блоків) повинен становити **30–60** кредитів ЄКТС, обсяг вказаної компоненти у кредитах ЄКТС з кожного блоку визначається стандартом вищої освіти або (за його відсутності) самим ЗВО. Цілковита відсутність дисциплін із певного блоку є **неприйнятною**. Дисципліни зі спеціальності *мають відповідати науковим інтересам аспірантів*.

За неможливості організувати належне викладання відповідних спеціалізованих дисциплін у ЗВО (науковій установі), що акредитується, ОП може забезпечити частину таких дисциплін шляхом зарахування кредитів ЄКТС, здобутих в інших ЗВО (наукових установах), з огляду на договори про навчання аспірантів та/або академічної мобільності, у т. ч. міжнародної (рис. 5).

Для **освітнього рівня доктора філософії** перелік **загальних компетентностей** повинен забезпечувати загальнонаукову підготовку (рис. 6).

Рис. 6. Структурні компоненти освітньої програми доктора філософії

Побудовано за: Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 № 584. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-unesennya-zmin-do-metodichnih-rekomendacij-shodo-rozroblennystandardiv-vishoi-osviti-1>; Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>; Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/print>.

Основні позиції матриці відповідності компетентностей/результатів для доктора філософії наведено в таблиці.

Таблиця. Матриця відповідності компетентностей/результатів для доктора філософії

Знання	Уміння/навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
Зн1 Концептуальні та методологічні знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності	Ум1 Спеціалізовані уміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже наявних знань і професійної практики Ум2 Започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного процесу ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності Ум3 Критичний аналіз, оцінка й синтез нових та комплексних ідей	K1 Вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, із колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому K2 Використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях	ВА1 Демонстрація значної авторитетності, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, послідовна відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності ВА2 Здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення

Складено за: Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/print>.

Для оцінки якості освітньо-наукової програми згідно з Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, особливе значення має **критерій 10 – навчання через дослідження** [10–12].

Відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм, “якісна підготовка аспіранта до наукової кар’єри потребує створення середовища, в якому аспірант не працює відірвано від наукової спільноти над власним дослідницьким проектом, а здійснює науковий пошук у співпраці з колегами-дослідниками, наукові інтереси яких стосуються суміжних тем. У такому середовищі відбуваються дискусії, презентації, обговорення тощо, воно є частиною міжнародної наукової спільноти, що визначається і мобільністю аспірантів, наданими їм можливостями оприлюднювати і обговорювати свої наукові досягнення (зокрема йдеться про публікації у рейтингових журналах, виступи на міжнародних конференціях, семінарах тощо). Перебування аспіранта в такому середовищі забезпечить формування відповідних навичок наукового пошуку та презентації власних результатів досліджень широкій аудиторії” [13, с. 57].

Цей критерій, як і попередній, поділяється на підкритерії (рис. 7).

Підкритерій 10.2 встановлює вимогу, відповідно до якої наукова діяльність аспірантів (ад’юнктів) має відповідати напряму (тематичі) досліджень

<p>10.1</p> <p>Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності в закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю</p>	<p>10.2</p> <p>Наукова діяльність аспірантів відповідає напрямку досліджень наукових керівників</p>	<p>10.3</p> <p>Організаційне та матеріальне забезпечення можливостей виконання й апробації результатів наукових досліджень аспірантів у межах освітньо-наукової програми</p>
<p>10.4</p> <p>Забезпечення можливостей для долучення аспірантів до міжнародної академічної спільноти</p>	<p>10.5</p> <p>Наявна практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проектах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються</p>	<p>10.6</p> <p>Дотримання академічної доброчесності у професійній діяльності наукових керівників та аспірантів</p>

<p>10.1</p> <p>Складові освітньо-наукової програми, кожна з яких націлена на набуття аспірантом певних компетентностей:</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1 Зі спеціальності 2 Із загальнонаукового (філософського) світогляду 3 З блоку універсальних навичок науковця, зокрема вміння організувати і проводити навчальні заняття, писати грантові пропозиції, застосовувати інформаційні технології в дослідницькій діяльності, управління науковими проектами тощо 4 Володіння усною та письмовою англійською мовою
---	---

Рис. 7. Підкритерії критерію 10 – навчання через дослідження

Побудовано за: Рекомендації щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми : затв. Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 листопада 2020 року. Київ : ТОВ "Український освітянський видавничий центр "Оріон", 2020. 66 с.; Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 № 584. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-unesennya-zminddo-metodichnih-rekomendacij-shodo-rozroblennyastandardiv-vishoyi-osviti-1>.

наукових керівників. Тематика публікації наукових керівників повинна корелюватися з темами досліджень їхніх аспірантів. Отже, можна говорити, що цей критерій спрямований на сприяння *формуванню, успішному функціонуванню та науковому прогресу/розвитку наукових шкіл*.

Підкритерій 10.3 стосується організаційного та матеріального забезпечення можливостей виконання й апробації результатів наукових досліджень аспірантів (ад'юнктів) у межах освітньо-наукової програми.

Підкритерій 10.4 стосується забезпечення можливостей для долучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти. Аспірант повинен узяти участь у не менше ніж одній міжнародній конференції за кордоном за своєю тематикою, результати досліджень публікуються в іноземних наукових журналах, збірниках, матеріалах конференцій тощо (зокрема англійською мовою). Кращою практикою вважається надання щонайменше однієї можливості для стажування кожного аспіранта за кордоном упродовж навчання на ОП.

Підкритерій 10.5 встановлює вимогу участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проектах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються.

Рекомендований мінімальний вимір активності: **не менше ніж одна публікація** у фаховому журналі **раз на два роки** (одноосібно або у співавторстві).

Підкритерій 10.6 встановлює вимоги до доброчесності наукової діяльності всіх, хто причетний до ОП (викладачів, наукових керівників, аспірантів), на ОП діють ефективні практики, які забезпечують дотримання академічної доброчесності всіма науковими керівниками.

На підставі викладеного доходимо таких висновків. Перші роки підготовки наукових кадрів за новою моделлю показали й позитивні моменти, і певні проблеми (часто навчальна складова ОНП розглядається як просте продовження ОС “Магістр” із метою забезпечення навчального навантаження відповідної кафедри без сутнісної зміни викладання навчальної дисципліни з урахуванням зміни філософії, особливо методології для наукового рівня).

Криза економічної науки і наукових досліджень у галузі міжнародних економічних відносин, зокрема, має розглядатися, з одного боку, як відповідні виклики, а з другого – як підґрунтя її конструктивного, у т. ч. методологічного, оновлення.

Попри зазначене, невідповідність сучасних змін, активний характер усіх процесів, які відбуваються у світі, не зайво згадати відомий вислів М. Келдиша: “Вченим потрібна атмосфера творчого пошуку”.

Список використаних джерел

1. *Поппер К.* Предположения и опровержения. Рост научного знания. URL: <https://gtmarket.ru/library/basis/4711/4727>.
2. *Рюс Ж.* Поступ сучасних ідей. Панорама новітньої науки : пер з фр. Київ : Основи, 1998. 669 с.
3. *Гальчинський А. С.* Економічна методологія. Логіка оновлення : Курс лекцій. Київ : АДЕФ-Україна, 2010. 572 с.
4. *Лоусон Т.* Современная “экономическая теория” в свете реализма. *Вопросы экономики.* 2006. № 2. С. 77–98. URL: <https://doi.org/10.32609/0042-8736-2006-2-75-98>.
5. Конкурентні моделі управління якістю вищої освіти у XXI столітті : монографія / [Д. Г. Лук’яненко, Л. А. Антонюк, Н. В. Василькова, Д. О. Ільницький та ін.] ; за ред. Д. Г. Лук’яненка та Л. А. Антонюк. Київ : КНЕУ, 2021. 472 с.
6. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
7. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/>.
8. Вступна кампанія 2021. URL: <https://vstup.edbo.gov.ua/>.
9. Вступ.ОСВІТА.UA. URL: <https://vstup.osvita.ua/>.
10. Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 № 584. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-unesennya-zmin-do-metodichnih-rekomendacij-shodo-rozroblennya-standartiv-vishoyi-osviti-1>.
11. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>.
12. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/print>.

13. Рекомендації щодо застосування критерії оцінювання якості освітньої програми : затв. Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 листопада 2020 року. Київ : ТОВ “Український освітянський видавничий центр “Оріон”, 2020. 66 с.

References

1. Popper, K. (n. d.). *Conjectures and Refutations: The Growth of Scientific Knowledge*. Retrieved from <https://gtmarket.ru/library/basis/4711/4727> [in Russian].
2. Russ, J. (1998). *Progress of modern ideas. Panorama of modern science*. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
3. Halchynskiy, A. S. (2010). *Economic methodology. Logic of renewal* (Course of lectures). Kyiv: ADEF-Ukraine [in Ukrainian].
4. Lawson, T. (2006). A Realist Perspective on Contemporary “Economic Theory”. *Voprosy Ekonomiki*, (2), 75–98. DOI: 10.32609/0042-8736-2006-2-75-98 [in Russian].
5. Lukyanenko, D. H., & Antoniuk, L. A. (Eds.). (2021). *Competitive models of quality management in higher education in the XXI century*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
6. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). *About higher education* (Act No. 1556-VII, July 1). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
7. Osvita.UA. (n. d.). Retrieved from <https://osvita.ua/> [in Ukrainian].
8. Admission campaign 2021. (n. d.). Retrieved from <https://vstup.edbo.gov.ua/> [in Ukrainian].
9. Admission.Osvita.UA. (n. d.). Retrieved from <https://vstup.osvita.ua/> [in Ukrainian].
10. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2020). *On amendments to the Guidelines for the development of standards of higher education* (Order No. 584, April 30). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-unesennya-zmin-do-metodichnih-rekomendacij-shodo-rozroblennya-standartiv-vishoyi-osviti-1> [in Ukrainian].
11. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2019). *On approval of the Regulations on accreditation of educational programs, which are used to train applicants for higher education* (Order No. 977, July 11). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text> [in Ukrainian].
12. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2011). *On approval of the National Qualifications Framework* (Decree No. 1341, November 23). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/print> [in Ukrainian].
13. National Agency for Higher Education Quality Assurance. (2020). *Recommendations for the application of criteria for assessing the quality of the educational program*. Kyiv: Orion Ukrainian Educational Publishing Center LLC [in Ukrainian].